

N:o 6.

Ank. till Riksd. Kansli den 15 Febr. 1878, kl. 6 e. m.

Lag-Utskottets Utlåtande, i anledning af väckta motioner om ändring i Byggningabalken, kap. 26, § 4.

Uti en inom Första Kammaren väckt och till Lag-Utskottets handläggning öfverlemnad motion, N:o 28, har Herr *Christoffer Olsson*, under åberopande af de skäl, som vid flera föregående riksdagar blifvit anförda, föreslagit, "att Riksdagen ville för sin del besluta en förordning angående skyldighet att deltaga i kostnaden för byggnad och underhåll af tingshus och häradsfängelse, så lydande:

Med ändring af hvad 26 kap. 4 § Byggningabalken och särskilda författningar stadga angående skyldighet att deltaga i byggandet af tingshus och häradsfängelse, förordnas härigenom, att i kostnaden för uppförande och underhåll af sådan byggnad skola alla de, hvilka inom häradet erlægga kommunalutskylder, deltaga efter den grund, som för utgörande af dessa utskylder finnes stadgad";

och har Utskottet från Andra Kammaren fått emottaga motioner med enahanda förslag, af Herrar *Magnus Andersson*, N:o 20, och *L. J. Larsson*, N:o 29, samt af Herrar *Ivar Månsson* med flere, N:o 68, och *P. E. Andersson*, N:o 130, i hvilka sist nämnda tvenne motioners författningsförslag dock i stället för orden: "inom häradet" upptagits "inom *tingslaget*", hvarjemte Herr P. E. Andersson, för den händelse den af honom i första rummet föreslagna, mera genomgripande förändringen icke skulle vinna Riksdagens bifall, anhållit, "att Riksdagen, för erhållande af jemnare fördelning af byggnadsskyldigheten jordegarna emellan, måtte besluta den förändring i 26 kap. 4 § Byggningabalken, att byggnadsskyldighet och underhåll af

Bih. till Riksd. Prot. 1878. 7 Saml. 5 Häft.

tingshus och häradsfängelse skall, inom hvarje tingslag, utgå af fast egendom efter samma grund som för kommunalutskylder är bestämd.“

Angående den i ofvan nämnda motioner till ändring förordade byggnadsskyldighet är för närvarande stadgadt i Byggningabalken, kap. 26, § 4:

“Tingsbyggning skall hvar härad bygga, efter gårddatalet, å vanlig tingstad, eller der Konungens Befallningshafvande pröfvar det för allmogen lägligast, sedan Rätten deröfver hörd är. Der skall vara en stufva så stor, som tarivas, och två kamrar; och vare häradet skyldigt den byggning uppehålla. Vid hvar tingställe skall ock ett fängelse vara, der missgerningsmän må i förvar hållas. För denna byggnad vare ingen fri, utan sätes- och ladugårdar, afhyste rå och rörs hemman, så ock preste- och klockarebol“; och äro, enligt Kongl. Förordningen den 17 September 1783, § 2, jemväl lotshemman befriade från skyldigheten att deltaga i tingshusbyggnad, äfvensom genom Kongl. Resolutionen den 28 Maj 1754 gifvits den förklaring öfver 26 kap. 4 § Byggningabalken samt 8 § i 1723 års adeliga privilegier, att insockne frälshehemman skola från tingshusbyggnad njuta befrielse.

Då frågan om ordnande af skyldigheten att deltaga i byggande och underhåll af tingshus och häradsfängelse nu åter föreligger till Riksdagens pröfning, torde det enligt Utskottets tanke icke vara olämpligt att i korthet uti minnet återföra de olika beslut, Kamrarne sedan representationsreformens genomförande med anledning af väckta motioner i frågan fattat. Sedan år 1867 båda Kamrarne, den Första med 42 röster mot 31, och den Andra utan votering, beslutit en underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan, det Kongl. Maj:t täcktes låta utarbета och Riksdagen meddela förslag till sådana förändrade stadganden angående deltagande i byggnad och underhåll af tingshus och häradsfängelse, att dessa åligganden blefve för medlemmarne af tingslagen, efter billiga grunder, gemensamma, men sådan skrifvelse icke kommit att afgå, blefvo förslag om en dylik skrifvelses aflåtande 1869 och 1870 af Första Kammaren afslagna, men af Andra Kammaren bifallna, 1869 utan votering å någotdera stället, samt 1870 med 77 röster mot 20 i Första Kammaren, och i den Andra, som ogillade den punkt i Utskottets motivering, deri antydan blifvit gjord, att frågan möjligen kunde anses hafva egenskapen af privilegiiifråga och således borde behandlas i den ordning 114 § i Regeringsformen föreskrifver, utan votering. Vid 1872 års riksdag hemställde Utskottet, med anledning af erhållen återremiss från båda Kamrarne å ett föregående utlåtande i frågan, att Riksdagen, med uttalande af den åsigt, att staten borde öfvertaga skyldigheten att bygga och underhålla tingshus och häradsfängelse, skulle i underdånig skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes i sådant afseende låta åvägabringa erforderlig utredning angående sättet och vilkoren för sakens genomförande samt derefter för Riksdagen framställa förslag i ämnet; och blef denna hemställan af Första Kammaren afslagen med 26 röster mot 20, samt af Andra Kammaren bifallen med 81 röster mot 52. År 1873 förnyade Utskottet sitt skrifvelseförslag, dock så, att staten borde öfvertaga äfven skyldighe-

ten att bygga och underhålla stadshäkte; men enär, sedan Första Kammaren med 45 röster mot 37 bifallit detta förslag, Andra Kammaren, efter återremiss och begäran från Utskottet, att Kammaren måtte fatta beslut, med 110 röster mot 71 beslöt, med afslag å Utskottets hemställan, underdånig skrifvelse af samma lydelse som 1867, 1869 och 1870, förföll frågan för denna riksdag. Vid riksdagen 1874 återförnyade Utskottet det af Andra Kammaren 1873 antagna förslag, hvilket nu afslogs af Första Kammar-aren med 74 röster mot 6, men af Andra Kammaren utan votering bifölls. Efter det vid 1875 års riksdag hemställan om underdånig skrifvelse med anhållan, det täcktes Kongl. Maj:t, vid den utredning, som med anledning af Rikets Ständers den 20 Juni 1866 och Riksdagens den 18 Maj 1871 till Kongl. Maj:t aflättna underdåniga skrivelser — åsyftande, att skyldigheten till deltagande i byggnad och underhåll af ej mindre kyrka med hvad dertill hörde än äfven socken- och fattigstuga samt skolhus måtte blifva för medlem-:marne af kommunen efter billiga grunder gemensam — kunde komma att ega rum, äfven taga i öfvervägande, i hvad mån den nu på jorden hvilande skyldighe-:ten att bygga och underhålla tingshus och häradshäkte måtte jemväl till andra be-:skattningsföremål utsträckas, och under de nådiga framställningar, som kunde af nyss berörda skrivelser föranledas, begripa jemväl förslag till förändrad lagstiftning i nu föreliggande fråga, af Första Kammaren afslagits med 43 röster mot 39, men af Andra Kammaren utan votering bifallits; så framlade Utskottet vid riksdagarna 1876 och 1877 förslag till författning af hufvudsakligen samma lydelse, som det nu framlagda, hvilka förslag afslogos af Första Kammaren och biföllos af Andra Kam-:maren, vid först nämnda riksdag utan votering i någondera Kammaren, men vid 1877 års riksdag med 41 röster mot 29 i Första Kammaren, och i den Andra äfven nu utan votering.

Denna redogörelse visar, att frågan sedan 1867 passerat tvenne stadier, af hvilka man skulle kunna kalla det första — till och med 1875 — för skrivelser-:nas, samt det senare för lagförslagens. Den förra perioden företer ett visst vack-:lande mellan olika grunder för bestämmandet af skyldighetens utgörande, men så småningom hafva de olika åsigterna allt mer förenat sig om den enligt Utskottets tanke rigtiga fordran af samma grund, som för kommunala utskylders utgörande finnes stadgad.

I sina utlåtanden i ämnet vid föregående riksdagar har Utskottet erinrat, att de nu i detsamma gällande stadganden härledde sig från en tid, då man icke visste af någon annan till deltagande i allmänna onera på landet förpligtad befolk-:ning än jordbrukaren, och då man icke kände någon annan grund för dennes beskatt-:ning än det hemmantal, han innehade. Emellertid hade förhållandena väsentligen förändrats. I alla landsändar hade, jemte den egentlige jordbrukaren, uppstått en befolkning af bruksidkare, fabrikanter, handlande och handtverkare med flere, hvilka lika väl som jordbrukaren hade intresse af rättskipningens behöriga handhavande. De borde därför ock i sin mån, efter lämpliga grunder, bidra till uppehållande af

de för detta ändamål nödiga inrättningar, synnerligast som, med förändrade tidsåsigter och befolkningens tillväxt, fordringarne i afseende på beskaffenheten af ifrågasvarande byggnader betydligt stegrats.

På samma gång man under senare tider allt mera erkänt, att hemmantalet icke vore någon lämplig grund i fråga om deltagande i kommunala besvär, hade man ock medgifvit rättvisan och billigheten deraf, att skyldigheten till deltagande i dylika besvär utsträcktes till alla skattdragande. De skäl, som föranledt 1734 års lagstiftare att frikalla sätes- och ladugårdar samt afhysta rå- och rörshemman från allt deltagande i tingshusbyggnad, hade, sedan rättigheten att besitta sådana hemman icke vore frälsemän allena förbehållen, samt en senare tids lagstiftning äfven medfört förändring i stadgandena om frälsemäns forum privilegium, i det närmaste bortfallit, och någon giltig anledning, hvarför innehafvare af preste- och klockarebol skulle i förevarande afseende åtnjuta en förmån, som icke tillkomme andra boställshafvare, kunde svårligen uppvisas, likasom ingen skälig anledning kunde anföras, hvarför lotshemman skulle från sådan skyldighet vara frikallade.

Den frihet i nämnda hänseende, som enligt särskilda privilegier egde rum för viss fast egendom, måste för öfrigt anses meddelad endast med afseende å de förhållanden, som förefunnos, då samma frihet beviljades, eller att bygnadsskyldigheten var ett jorden uteslutande åliggande besvär, hvadan tillämpningen af denna frihet borde förfalla på samma gång nämnda skyldighet efter en helt och hållet ny grund gjordes för alla skattskyldige gemensam.

Derjemte borde icke vid denna fråga förgätas, att till följd af den omreglering af tingslagen, som dels redan skett och dels i den närmaste framtiden på flera ställen komme att ske, om- och nybyggnad af många tingshus måste ega rum, hvarigenom åter tungan af ifrågasvarande besvär flerstädes blefve betydligt ökad.

Dessa skäl, hvarå Utskottet förut stödt sitt tillstyrkande af den nu föreslagna omreglering af skyldigheten att bygga och underhålla tingshus och häradshäkte, finner Utskottet fortfarande ega giltighet.

Härtill kommer nu, att, enligt Utskottets tanke, ifrågasvarande skyldighet, under de förändrade förhållanden inom vårt land, hvilka sedan densammas stadgande inträffat, bidrager att åstadkomma en stundom icke oberättigad klagan öfver skattebördans ojemma fördelning. Denna ojemma fördelning åter bör det vara lagstiftarens omsorg att i möjligaste mån rätta, och Utskottet har trott tiden vara inne att i nu ifrågasatta hänseende besluta sig för en dylik rättelse.

I sitt vid sista riksdagen framlagda förslag till lagtext har Utskottet icke vidtagit någon annan ändring, än att, såsom ock i tvenne af motionerna föreslagits, ordet "härad" utbyts mot "*tingslag*", hvilket senare uttryck synts Utskottet riktigare, enär så väl flera härad kunna vara sammanslagna till ett tingslag, som ett härad deladt i flera sådana, samt häradindelningen är i flera delar af vårt land okänd; och får Utskottet, med anledning af det sålunda anförda, värdsamt hemställa,

att Riksdagen måtte för sin del besluta följande förordning angående skyldighet att deltaga i kostnaden för byggnad och underhåll af tingshus och häradsfängelse:

Med ändring af hvad 26 kap. 4 § Byggningsbalken och särskilda författningar stadga angående skyldighet att deltaga i byggandet af tingshus och häradsfängelse, förordnas härigenom, att i kostnaden för uppförande och underhåll af sådan byggnad skola alla de, hvilka inom tingslaget erlægga kommunalutskylder, deltaga efter den grund, som för utgörande af dessa utskylder finnes stadgad.

Stockholm den 15 Februari 1878.

På Utskottets vägnar:

H. G. v. Gegerfelt.

Reservationer:

af Herr *von Gegerfelt*: "Sedan Lag-Utskottet vid de två sist förflutna riksdagarne föreslagit antagande af kommunalbeskattningen såsom grund för skyldigheten att i tingshusbyggnad deltaga, men detta förslag i följd af Kamrarnes sins emellan stridiga åsikter icke vunnit Riksdagens bifall, har jag ansett Utskottet böra med ledning af Riksdagens under tiden fattade beslut angående skjutsväsendet och väghållningen samt kyrko- och skolhusbyggnader, jemte de öfverläggningar, som härom blifvit förda, söka utfinna för ifrågavarande skyldighet någon annan grund, hvarom Kamrarne möjligtvis kunna sig förena, exempelvis skyldighetens utsträckning till annan fast egendom än den, hvilken en sådan skyldighet nu åligger, och dess utgörande efter taxeringsvärdet i stället för hemmantalet. Då likväl Utskottet ej velat härå ingå, har jag ansett mig böra anmäla min reservation mot dess beslut";

af Herr *Grefve Mörner*: "Jag har icke kunnat biträda Utskottets beslut, enär jag i ifrågavarande ärende fortfarande hyser samma åsikter, jag förut vid flera tillfällen uttalat";

af Herr *Ribbing*, väl ej mot det slut, hvartill Utskottet kommit, men mot väsentliga delar af Utskottets motivering;

af Herrar *Asplund* och *Sundell*.